

Ekonomski paradoksi u makroekonomiji

Juričić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:256960>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA JURIČIĆ

**EKONOMSKI PARADOKSI U
MAKROEKONOMIJI**

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA JURIČIĆ

**EKONOMSKI PARADOKSI U
MAKROEKONOMIJI**

Završni rad

JMBAG: 0303050218, izvanredna studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Makroekonomija

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Makroekonomija

Mentor: dr. sc. Alen Belullo

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ivana Juričić, kandidatkinja za prvostupnicu poslovne ekonomije, smjera Financijski menadžment ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, rujan 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ivana Juričić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Ekonomski paradoksi u Makroekonomiji“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 20. rujan 2021. godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Paradoks siromaštva.....	2
2.1. <i>Paradoks siromaštva u Republici Hrvatskoj i EU</i>	6
3. Paradoks novčane iluzije.....	10
4. Paradoks vlasništva.....	13
4.1. <i>Usporedba BDP-a i postotka vlasnika stanova u Hrvatskoj i odabranim zemljama EU</i>	14
5. Prokletstvo resursa.....	16
5.1. <i>Izazovi zemalja bogatih prirodnim resursima</i>	16
5.2. <i>Sprječavanje prokletstva resursa</i>	17
5.3. <i>Prokletstvo resursa na primjeru Nigerije</i>	18
6. Paradoks štednje.....	22
6.1. <i>Štednja, potrošnja i investicije u Hrvatskoj</i>	24
7. Zaključak.....	27
8. Popis literature.....	28
9. Popis tablica, grafikona i slika.....	31
10. Sažetak.....	33
11. Summary.....	34

1. Uvod

U svakodnevnom životu prisutni su različiti paradoksi poput psiholoških, filozofskih, moralnih i sl. Jedna od definicija paradoksa govori kako je paradoks zapravo tvrdnja koja izgleda kontradiktorno, ali izražava moguću istinu te može nastati na temelju kontriranja općeprihvatljivog mišljenja. Paradoksi kao stavovi koji su u sukobu s općeprihvaćenim stavovima, prisutni su i u ekonomiji. „Ekonomski paradoksi su, svaki u vremenu svog nastanka, nepotpuno objašnjeni fenomeni temeljeni na ekonomskim načelima i unutar strukture tada aktualnih teorija. Sve ovo podrazumijeva čvrsto vjerovanje u činjenice i teorije, a odstupanje nastaje ako podaci ne odgovaraju zadanom modelu, kada nisu mjerljivi, kada je promijenjeni model jako pojednostavljen ili ako model ili teorija nisu suglasni s okolinom.“¹ U ovom radu fokus je na ekonomskim paradoksima koji se pojavljuju u makroekonomskom području. Izabrani paradoksi koji će biti prikazani u radu su najčešća mišljenja javnosti čija analiza daje suprotne rezultate i činjenice od očekivanog. Pojašnjeni i analizirani paradoksi su: paradoks siromaštva, novčana iluzija, paradoks vlasništva, prokletstvo resursa te paradoks štednje.

Glavni cilj rada je analiziranje pojava paradoksa koji se nalaze u literaturi, a odnose se na makroekonomske paradokse, na primjerima Hrvatske ali i ostalim državama Europske unije i svijeta.

Rad se sastoji od pet poglavlja, uz Uvod i Zaključak. U drugom dijelu rada prikazan je paradoks siromaštva te je isti analiziran na primjeru Hrvatske i odabranih zemalja EU. Treći dio prikazuje paradoks novčane iluzije. U četvrtom dijelu objašnjen je paradoks vlasništva te su uspoređeni odnos o postotku vlasništva stanova i BDP-a u Hrvatskoj i odabranim zemljama EU. Peti dio opisuje probleme zemalja koje su bogate prirodnim resursima i susreću se s prokletstvom resursa. U šestom dijelu prikazan je paradoks štednje, te odnos štednje, potrošnje i investicija u Hrvatskoj.

U pisanju ovog rada korištene su metode komparacije, analize te statističke metode.

¹ P.Filipić, *Ekonomski paradoksi*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2012., str. 12

2. Paradoks siromaštva

Nacionalno bogatstvo se definira kao skupnost materijalnih dobara kojima raspolaže jedna društvena zajednica na određeni dan, odnosno radi se o sumi u koju ulaze: proizvedeno bogatstvo (ljudskim radom proizvedena dobra), prirodna bogatstva, i saldo potraživanja i obveza inozemstvu (saldo bilance plaćanja). Razlika između dohotka i bogatstva je ta da se dohodak definira kao prihod, gotovina stečena u nekom vremenskom razdoblju, a bogatstvo je materijalizirani dohodak u danom vremenskom trenutku.

Prema tome, ako se bogatstvo pojedinca definira kao neto vrijednost imovine i dugovanja, tada se dohodak javlja kao varijabla promjene bogatstva. Promjena bogatstva izražava se kao; $\text{promjena bogatstva} = \text{dohodak} - \text{troškovi}$.

Najčešći pokazatelj gospodarskog stanja države je bruto domaći proizvod (BDP). Ako je porast BDP-a jedne države veći od njenih rashoda, bogatstvo te države se povećava. Do paradoksa siromaštva dolazi se iz najčešćeg mišljenja javnosti da je porast dohotka najvažniji gospodarski i društveni cilj koji će riješiti problem siromaštva. Međutim, znanstvene činjenice govore kako gospodarski rast nije dovoljan uvjet za smanjenje siromaštva. I pored znatnog porasta svjetskog dohotka u posljednjih četvrt stoljeća, siromaštvo i glad su se u svijetu uvećali. Razlog se krije u raspodjeli ostvarenog dohotka. „Nejednakost u raspodjeli dohotka vodila je nejednakosti u bogatstvu. Bogati su postali mnogo bogatiji, siromašni su svoj udjel u bogatstvu sveli na sitne postotke.“² Paradoks siromaštva bio je prisutan i nakon industrijske revolucije, zemlje koje su ostvarile industrijsku revoluciju postale su znatno bogatije, dok zemlje koje je nisu ostvarile, ostale su siromašne. Unatoč činjenici da je industrijska revolucija pridonijela razvitku svijeta, poboljšanju životnih standarda, tehnološku revoluciju i razvitak moderne tehnologije, za sobom je povukla ozbiljne posljedice po pitanju razlika u bogatstvu. Nastale su zabrinjavajuće razlike među najbogatijima i najsiromašnijima. Najsiromašnije zemlje tek su prije nekoliko desetljeća započele s gospodarskim rastom, dok su najbogatije zemlje gospodarski napredovale u posljednjih 200 godina.

² Ibidem., str. 96

Nejednakost i siromaštvo nisu nužno povezani. Ako se nejednakost povećava, to nužno ne govori da se pogoršava položaj siromašnih i obratno. Iako više društava može imati isti ili sličan stupanj nejednakosti u raspodjeli, moguće je da imaju različiti stupanj siromaštva. Za smanjenje nejednakosti, ne moraju se nužno koristiti iste strategije kao za smanjenje siromaštva. Ako se redistribucijom i putem ekonomskog rasta može smanjiti apsolutno siromaštvo, ne znači da će se istom strategijom smanjiti siromaštvo. Mogao bi se dogoditi i slučaj da se nejednakost smanji putem redistribucije dohodaka od bogatih prema onima koji su iznad granice siromaštva i time se ne smanjuje siromaštvo. „Također ako koristi od ekonomskog rasta imaju samo skupine iz srednjeg i gornjeg dohodovnog razreda, to neće smanjiti siromaštvo. Neki tipovi relativnog siromaštva mogu se smanjiti samo redistribucijom dohodaka, ali ne i ekonomskim rastom. Na reduciranje siromaštva utječe ne samo veličina redistribuiranog dohotka nego i načini redistribucije, odnosno da li se redistribuirani dohodak efikasno usmjerava prema siromašnima.“³ Koncentracija dohotka grafički se prikazuje Lorenzovom krivuljom. „Lorenzova krivulja prikazuje se u pravokutnom koordinatnom sustavu tako da se na apscisi unose kumulativni postoci nositelja dohotka, a na ordinati kumulativni postoci agregata dohotka. Krivulja je rastuća i konkavna prema dijagonali. Što je krivulja više udaljena (konkavnija) od dijagonale kvadrata, veća je nejednakost raspodjele dohotka u društvu i obratno.“⁴ Na taj način na Lorenzovoj krivulji su prikazani različiti stupnjevi dohodovne nejednakosti. U graničnim slučajevima krivulja prikazuje:

(a) apsolutnu jednakost raspodjele kada svaki pojedinac raspolaže jednakom veličinom dohotka (pravac apsolutne jednakosti),

(b) „apsolutnu nejednakost predočenu krivuljom koja se pruža od ishodišta (0,0) po osi x do točke (1,0) i nakon toga se penje do točke (1,1) , za slučaj kada jedna jedina osoba posjeduje sav dohodak.“⁵

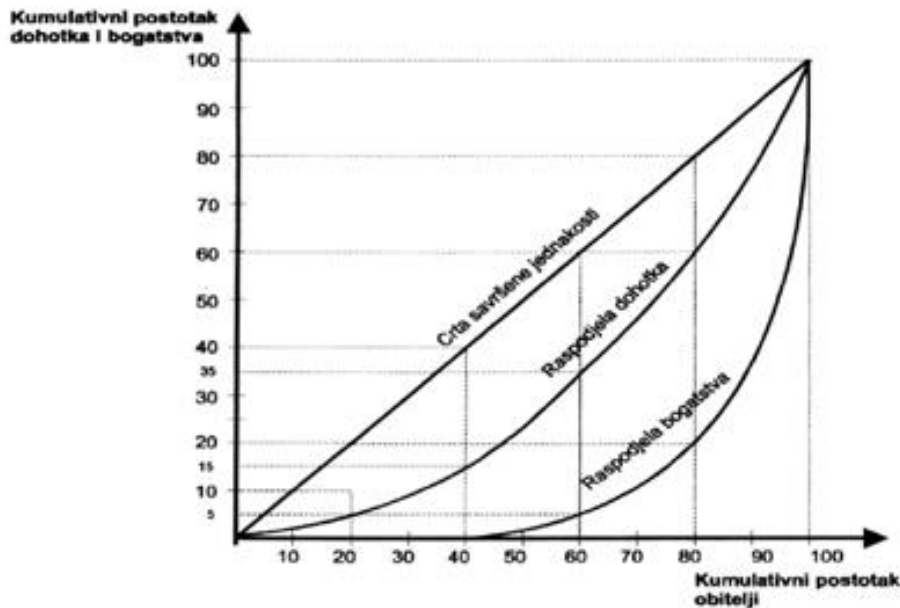
Realne Lorenzove krivulje su smještene između pravca apsolutne jednakosti i krivulje apsolutne nejednakost.

³ V. Cini, N. Drvenkar, J. Marić, *Problem raspodjele dohotka i analiza siromaštva Republike Hrvatske*, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, UDK 330.564,2(497.5), 2011, str; 123

⁴ P.Filipić, op. cit., str. 100

⁵ Ibidem, str; 101

Slika 1. Lorenzova krivulja

Izvor: Ferenčak, I.: *Počela ekonomije*, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2003., str. 237

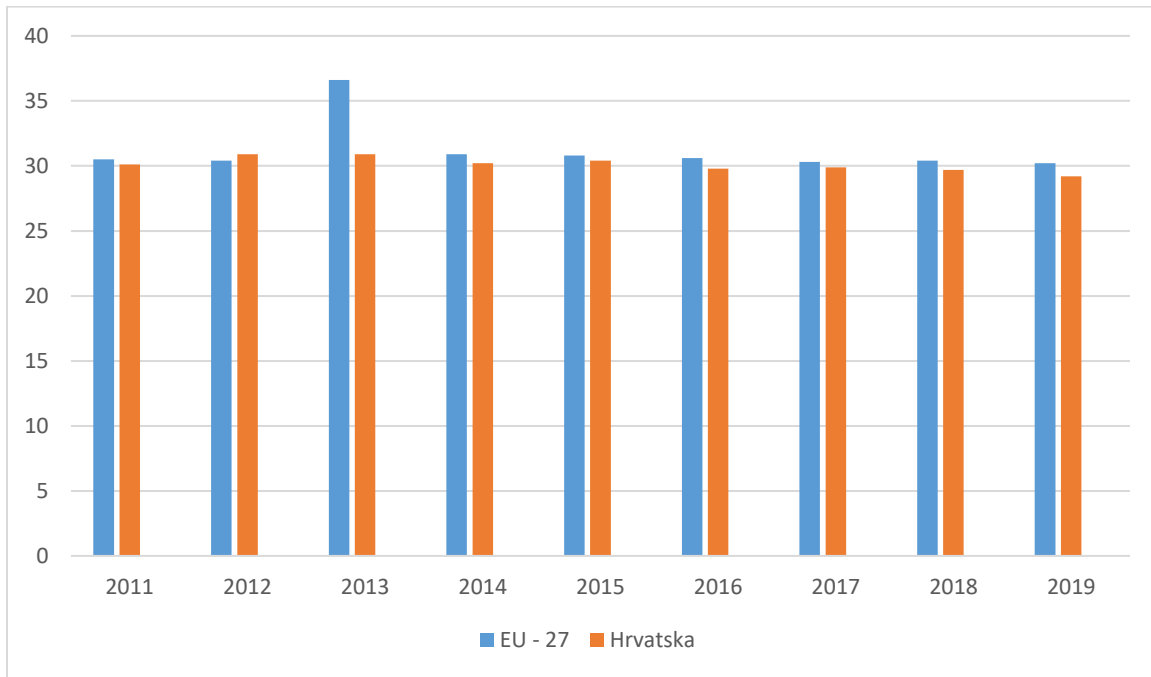
Pomoću Lorenzove krivulje, utvrđuje se Ginijev koeficijent. Ovaj koeficijent je najčešće korišten parametar nejednakosti. Računa se tako da se stavlja u odnos površina koju omeđuje dijagonala kvadrata i Lorenzova krivulja s površinom trokuta kojeg omeđuje dijagonala i krivulja apsolutne nejednakosti. Rezultat je numerički pokazatelj neravnomyernosti raspodjele dohotka. „Zbog njegovih se svojstava koeficijent izražava kao postotna vrijednost između 0 i 100. Ginijev koeficijent 0 označavao bi potpunu jednakost dohotka, a Ginijev koeficijent 100 značio bi da sav dohodak gospodarstva pripada samo jednom kućanstvu, tj. da je riječ o potpunoj dohodovnoj nejednakosti.“⁶ Zajedno s Lorenzovom krivuljom se koristi za analizu razlika u bogatstvu te nejednakosti u raspodjeli dohotka.

Osnovni pokazatelj siromaštva neke države je stopa rizika od siromaštva. „Izražena je kao postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Kako bi se izračunala stopa rizika od siromaštva, potrebno je utvrditi prag

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_hr.pdf (Pristupljeno 12.09.2021)

rizika od siromaštva koji je postavljen na 60% od srednje vrijednosti ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih osoba.“⁷

Grafikon 1. Ginijev koeficijent (%) u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2011. – 2019. godine

Izvor: Izrada prema:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=de

(Pristupljeno 1.09.2021)

U Hrvatskoj je vidljiv trend smanjenja dohodovne nejednakosti dok se u Europskoj uniji trend smanjenja prekinuo u 2012. godini ali je od 2013. nastavio blago padati. Godine 2014. Ginijev koeficijent za Hrvatsku je iznosio 30,1%, a do 2019. godine smanjio se za približno dva postotna poena. Ovaj koeficijent za Europsku uniju 2011. godine iznosio je 30,5%. negativni rast poprima 2012. godine, a do kraja promatranog razdoblja, odnosno 2019. godine iznosi 30,2%. Zaključak je taj da se u Hrvatskoj uspješno smanjuje nejednakost u raspodjeli dohotka, te se pokazatelji nalaze ispod prosjeka Europske unije. Nakon gospodarske krize 2008. godine, države Europske unije suočavaju se s visokim stopama dohodovne nejednakosti te do danas nisu uspjele smanjiti stopu nejednakosti.

⁷ https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/14-01-01_01_2019.htm (Pristupljeno 10.09.2021)

2.1. Paradoks siromaštva u Republici Hrvatskoj i EU

Pokazatelje siromaštva za Republiku Hrvatsku računa Državni zavod za statistiku. Prikupljaju se podaci putem ankete o dohotku stanovništva. „Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije. Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva.“⁸ U nastavku su uspoređeni podaci o BDP-u, stopa rizika od siromaštva te Ginijev koeficijent kako bi se uočio paradoks siromaštva u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. – 2020. te odabranim zemljama Europske unije za 2019. godinu.

Tablica 1. Stopa rizika od siromaštva i realne stope rasta BDP-a u RH

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Stopa rizika od siromaštva %	20,6	21,1	20,5	19,5	19,4	20,0	19,9	20,00	19,3	18,3	18,3
Realne stope rasta BDP- a %	-1,4	-0,2	-2,4	-0,4	-0,3	2,4	3,5	3,4	2,8	2,9	-8,4

Izvor: Izrada autorice prema podacima:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/12-01-04_01_2020.htm (Pristupljeno 13.09.2021), https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-05_01_2017.htm

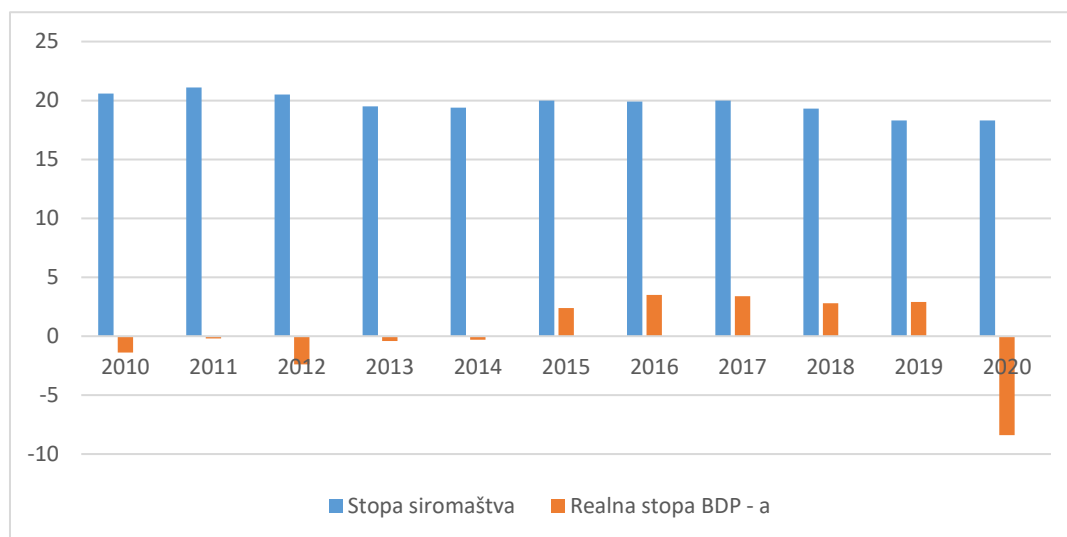
(Pristupljeno 13.09.2021) i

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=HR&start=2010> (Pristupljeno 1.09.2021)

Iz grafikona 2. te Tablice 1. vidljivo je kako se ukupna stopa rizika od siromaštva od 2010. godine do 2020. godine smanjila za 2,3%. U međuvremenu, stopa je varirala između 18,3% do 21,1%. Najviša stopa rizika od siromaštva bila je 2011. godine kada je iznosila 21,1%, a najmanja 2019. i 2020. godine kada je iznosila 18,3%.

⁸ https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm (Pristupljeno 1.09.2021)

Grafikon 2. Usporedba stope rizika od siromaštva i realne stope BDP – a u RH 2010.

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a i <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=HR&start=2010> (Pristupljeno 1.09.2021)

Iz grafikona 2. te podataka iz tablice 1. vidljivo je kako je realna stopa BDP-a varirala između -8,4% i 3,5%. Najviša stopa u promatranom razdoblju bila je 2017. godine kada je iznosila 3,5%. Nakon 2014. godine, stopa ima tendenciju rasta sve do 2020. godine kada je zabilježen nagli pad uzrokovan pandemijom COVID - 19 te je stopa iste godine iznosila -8,4%.

Usporedbom navedenih podataka u svrhu dokazivanja paradoksa siromaštva, dokazuje se tvrdnja da porast stope BDP-a ne rezultira nužno smanjenjem siromaštva. Navedeno je utvrđeno za godinu 2015. kada je realna stopa BDP-a porasla za 2,4% u odnosu na prethodnu godinu, a stopa rizika od siromaštva također se povećala i to za 0,6% u odnosu na prethodnu godinu. 2017. godine vidljiv je blagi porast stope rizika od siromaštva dok se i realna stopa rasta BDP-a povećala za 3,4% u odnosu na prethodnu godinu. 2020. godine, kada je realna stopa rasta BDP-a bila najniža u promatranom razdoblju, stopa rizika od siromaštva ostala je nepromijenjena u odnosu na prethodnu godinu iako je prema općeprihvatljivim stavovima očekivano da ona poraste s padom stope BDP-a. Sličan trend vidljiv je i u razdoblju od 2011. – 2014. godine gdje se stopa rizika od siromaštva smanjivala dok je i realna stopa rasta BDP-a imala negativan trend rasta.

Zaključno, iako se stopa BDP-a od 2015. – 2019. godine povećavala, vidljivo je blago povećanje stope siromaštva za određene godine, dok se kod negativnog rasta realne stope BDP-a moglo uočiti smanjenje stope rizika od siromaštva, osobito u 2020. godini kada je zabilježen značajan pad BDP-a, a stopa siromaštva ostala je jednaka kao i prethodne godine.

Ranije je u grafikonu 1. prikazano kako Hrvatska za promatrano razdoblje od 2010. – 2020. godine ima trend smanjenja dohodovne nejednakosti prema Ginijevom koeficijentu. Međutim, stopa rizika od siromaštva je još uvijek visoka, a razlog tome je visoka nezaposlenost koja je nastupila nakon 2008. godine kao posljedica usporavanja gospodarskog rasta. Visoka nezaposlenost utječe na nejednakosti, jer nezaposlene osobe imaju najveći stupanj rizika od siromaštvu.

Tablica 2. Usporedba BDP-a po stanovniku (u tis. \$) i stope rizika od siromaštva za 2019. godinu za odabrane zemlje Europske unije

DRŽAVA	BDP PO STANOVNIKU (\$)	STOPA RIZIKA OD SIROMAŠTVA %	GINIJEV KOEFICIJENT %
HRVATSKA	14	18,3	29,2
LETONIJA	18	22,9	35,2
CIPAR	27	14,7	31,1
RUMUNJSKA	12	23,8	34,8
LITVA	19	20,6	35,4
ČEŠKA	23	10,1	24,0
FINSKA	48	11,6	26,2
LUKSEMBURG	113	17,2	32,3

Izvor: Izrada autorice prema <https://statisticstimes.com/economy/european-countries-by-gdp-per-capita.php> (pristupljeno 12.09.2021),

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm (Pristupljeno 12.09.2021) i

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=de (pristupljeno 12.09.2021)

Usporedbom podataka iz tablice 2. vidljivo je kako visina BDP-a ne može biti slika siromaštva. Luksemburg, koji ima najveću stopu BDP-a po stanovniku, ima veću stopu rizika od siromaštva od Finske, Češke i Cipra, a imaju nižu stopu BDP-a po stanovniku od Luksemburga. Zanimljivo je da se po stopi rizika od siromaštva, Hrvatska razlikuje samo za 1,1% više od Luksemburga koji ima veći BDP po stanovniku za čak 99 tis. \$ po stanovniku. Litva i Letonija, s višom stopom BDP-a, u usporedbi s Hrvatskom, imaju veću stopu rizika od siromaštva. Najmanju stopu siromaštva ali i najniži BDP po stanovniku ima Rumunjska. Također se može vidjeti kako države koje imaju veću stopu nejednakosti raspodjele dohotka imaju i veću stopu rizika od siromaštva, što potvrđuje činjenicu kako gospodarski rast nije dovoljan uvjet za smanjenje siromaštva.

3. Paradoks novčane iluzije

Novčana iluzija nastaje kada ljudi pogrešno procjene nominalnu vrijednost novca, odnosno, određenog iznosa novca kao stvarne vrijednosti računa. Zapravo, procjena vrijednosti novca je procjena njegove kupovne moći. Na primjer, potrošač koji pati od novčane iluzije daje važnost samo količini novca koju ima na raspolaganju. Sretniji je ako posjeduje 500 kuna nego 400, pri tome se ne obazire na cijene dobara koje želi kupiti. „Ako ne pati od ove vrste iluzije, onda mu nije važna količina novca nego kupovna moć, tj. nije mu važno koliko novca ima, nego koliko roba i usluga može kupiti za taj novac. Racionalni potrošač ne pati od novčane iluzije.“⁹

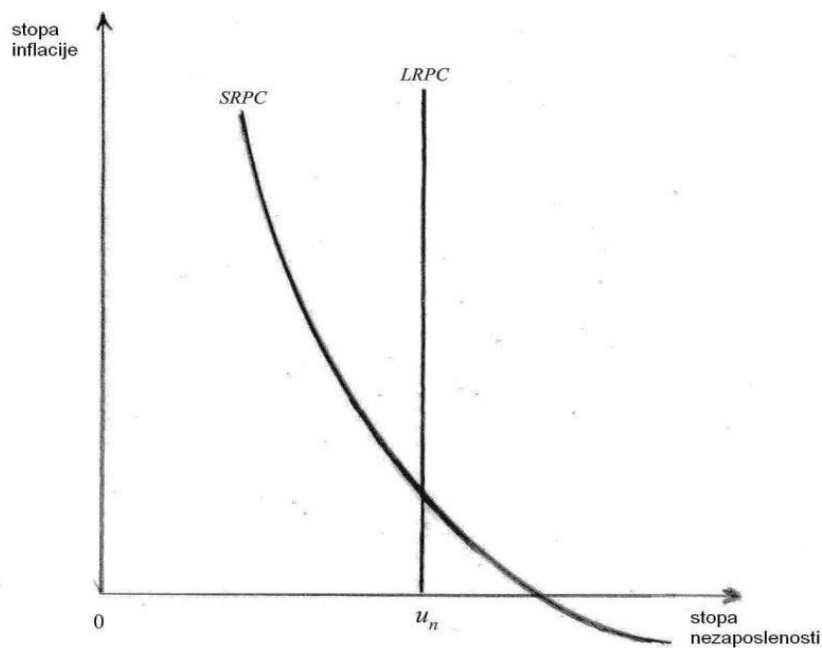
Kada radnici pate od novčane iluzije, ne percipiraju rast cijena i tada na tržištu rada dolazi do povećanja ponude rada, a poslodavci zapošljavaju više radnika po nižim realnim nadnicama. Kada su radnici racionalni, i prilagođavaju se očekivanjima inflacije, monetarna politika ne utječe na realna kretanja i ta situacija se naziva neutralnost novca.

„Monetarističko uvođenje očekivanja u analizu postavljeno od Friedmana i E. S. Phelps-a pokazuje da, kad u početnoj ravnoteži poraste inflacija ona može početno smanjiti nezaposlenost, i to ako očekivanja radnika o inflaciji nisu bila ispravna. Početno na radnike djeluje novčana iluzija, odnosno pad razine realnih nadnica i rast potražnje za radom što smanjuje nezaposlenost. Međutim, u dugom roku radnici usklađuju svoja očekivanja pa u pregovorima vraćaju plaće na prijašnju realnu razinu, a u skladu s time potražnja za radom vraća se na početnu razinu. Prema tome, kad nestane iluzija novca, gospodarstvo se vraća u ravnotežu uz jednaku nezaposlenost i realne plaće, ali uz višu razinu cijena.“¹⁰ Na slici 2. prikazana je Phillipsova krivulja za dugi i kratki rok. Prikazano je kako u dugom roku ne postoji novčana iluzija, a to znači da izbor između nezaposlenosti i inflacije može biti samo privremen, odnosno u kratkom roku što označava krivulja SRPC. U dugom roku je Phillipsova krivulja okomita na apscisu na razini prirodne stope nezaposlenosti i označena je kao LRPC.

⁹ I. Bičanić, M. Deskar – Škrbić, *Makroekonomika I za ekonomiste i neekonomiste*, Zagreb, Biblioteka Ekonomski lab, 2018., str; 155

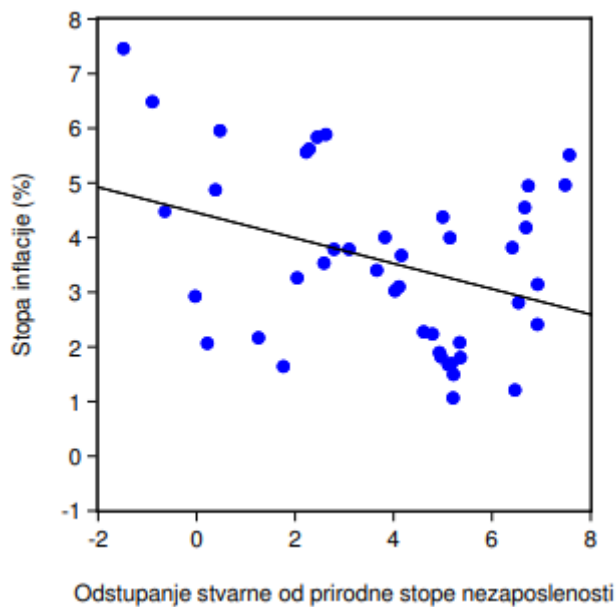
¹⁰ Đ. Benić, *Povijest razvoja teorije o odnosu između inflacije i nezaposlenosti*, Izvorni znanstveni rad, Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku, 2014., str. 415

Slika 2. Phillipsova krivulja u dugom i kratkom roku

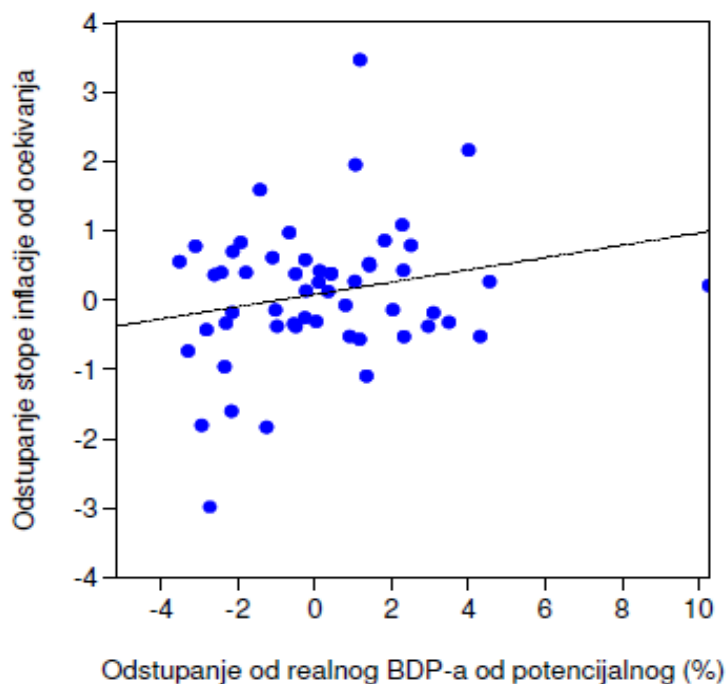
Izvor: Đ. Benić, *Povijest razvoja teorije o odnosu između inflacije i nezaposlenosti*,
Izvorni znanstveni rad, Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku, 2014, str. 416

Grafikon 3. Phillipsova krivulja Hrvatske (1998. – 2008.)

Izvor: https://www.efzg.unizg.hr/UserDocImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf (Pristupljeno 12.08.2021)

Grafikon 4. Phillipsova krivulja prilagođena očekivanjima u Hrvatskoj za razdoblje od 1998. – 2008. godine

Izvor: https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf (Pristupljeno 12.08.2021)

Na Phillipsovoj krivulji iz grafikona 3. je vidljiva negativna veza između nezaposlenosti i inflacije – krivulja je opadajuća. Međutim, ta veza nije osobito jaka, što je vidljivo iz velike raspršenosti podataka oko linije trenda. Ova krivulja je proširena na grafikonu 4. uvođenjem očekivanja. „Ovakvo proširenje donosi poboljšanje jer je raspršenost podataka oko trenda u tom slučaju manja. Vidljivo je da su Phillipsove krivulje proširene očekivanjima rastuće (pozitivnog nagiba), jer sada na x-osi umjesto odstupanja nezaposlenosti od prirodne stope nanosimo odstupanja BDP-a od trenda.“¹¹ Šezdesetih godina, počelo se vjerovati kako Phillipsova krivulja nije učinkovita jer je neuspješno objašnjavala podatke. Tako su Milton Friedman i Edmund Phelps kritizirali osnove teorije Phillipsove krivulje zbog izostanka inflacijskih očekivanja. Iz tog razloga prikazuje se očekivanjima proširena Phillipsova krivulja.

¹¹D. Krueger, *Makroekonomika (Intermediate Macroeconomics)*, Pennsylvania, Katedra za ekonomiju Sveučilište u Pennsylvaniji 2009., str. 155

4. Paradoks vlasništva

Ovaj paradoks nastaje zbog činjenice da gospodarstvo raste sporije ako raste broj vlasnika stanova, koji u tim stanovima žive. „Privatizacijski proces širokih razmjera koji je nakon političkih promjena u devedesetim godinama 20. stoljeća zahvatio zemlje s prostora srednje i istočne Europe u mnogome je izmijenio vlasničku strukturu stambenih jedinica u Europi.“¹² Pojedinci se različito izjašnjavaju što je bogatstvo i što čini bogatstvo. Vlasništvo stana ne čini bogatstvo, kako se može zaključiti iz Tablice 3. Prikazano je kako bogate zemlje imaju manji postotak vlasnika stanova.

Na makroekonomskoj razini nastaju problemi jer se pojedinci zadužuju i to ulažu u nekretnine. Kupnjom nekretnine umjesto ulaganja u posao i plaćanja poreza na dobit, ostvaruju neoporezivi dobitak. Razlikuje se porez koji se plaća na vlasništvo neke nekretnine i porez koji se plaća samo prilikom stjecanja nekretnine. U Republici Hrvatskoj trenutno se ne plaća porez na posjedovanje nekretnine, osim ako se odnosi na nekretnine koje se koriste sezonski te se smatraju kućama za odmor. Porezni sustavi razlikuju se od zemlje do zemlje. „Porez na nekretnine pripada u skupinu imovinskih poreza, koji su jedni od najstarijih poreznih oblika. Oni su nekada bili glavni porezni prihod države dok se danas uglavnom napušta porez na imovinu kao oblik oporezivanja ukupne imovine pojedinca. Imovinski porezi sada najčešće predstavljaju poreze koji dopunjuju porez na dohodak i porez na promet, pa kao takvi čine malen udio u ukupnim poreznim prihodima.“¹³ Na taj način „novac se plasira u neku od komponenti potrošnje, izvan proizvodne ekonomije u kojoj se stvaraju radna mjesta. S vremenom ekonomija zemlje postaje osjetljiva na cikličko kretanje cijena nekretnina.“¹⁴ Kada bi država uredila stopu poreza na vlasništvo nad nekretninom, vrlo je vjerojatno da bi gospodarstvo raslo brže i ravnomjernije. Ljudi bi tada počeli razmišljati da li im se isplati ulagati, a u kuće i stanove bi počeli ulagati ne kao investicije, već kao prostor za život.

¹² P. Filipić, *Uvod u makroekonomiju stanovanja*, Ekonomski pregled, Zagreb, 2007. str. 399

¹³ N. Kovač, *Oporezivanje nekretnina u Republici hrvatskoj*, Paragraf, Vol. 2, No. 1, 2018, Osijek, str. 247, 248

¹⁴ P. Filipić, op. cit., str. 402

4.1. Usporedba BDP-a i postotka vlasnika stanova u Hrvatskoj i odabranim zemljama EU

Tablica 3. Odnos BDP-a i vlasništva stanova u 2019. godini za odabrane zemlje EU

DRŽAVA	BDP PO STANOVNIKU (tis. \$)	% STANOVNIŠTVA PREMA VLASNIČKOM STATUSU
RUMUNJSKA	12	96,4
HRVATSKA	14	89,7
LETONIJA	18	80,2
LITVA	19	90,3
ČEŠKA	23	78,6
CIPAR	27	67,9
FINSKA	48	71,1
LUKSEMBURG	113	70,9

Izvor: Izrada prema podacima EUROSTAT-a,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho02/default/bar?lang=en

(Pristupljeno 09.08.2021)

U tabeli 3. je prikazan odnos BDP-a po stanovniku izražen u \$ te postotak vlasnika stanova za odabrane države EU za 2019. godinu. Vidljivo je kako razvijenije zemlje, s višim BDP-om po stanovniku, odnosno Luksemburg, Finska, Cipar i Češka imaju postotak vlasnika stanova koji ne prelazi 79%. S druge strane, zemlje s nižim BDP - om imaju postotak vlasnika stanova koji prelazi 90%. Uspoređujući Hrvatsku u 2019. godini, i Luksemburga s najvišim BDP-om iste godine, vidljivo je kako Hrvatska ima 18,8% više vlasnika stanova. Rumunjska, s najnižim BDP-om ima najveći postotak vlasnika stanova.

Ako se diskusija između povezanosti vlasništva stanova i razine BDP-a, zbog pojednostavnjenja svede na pitanje: isplati li se više ulagati u dionice ili nekretnine? odgovor na ovo pitanje ovisi o postavljenim ciljevima ekonomske politike, ali i konkretnoj makroekonomskoj situaciji. Postavimo li ovo pitanje za Hrvatsku, najvažniji ciljevi bili bi povećanje stope BDP-a i smanjenje nezaposlenosti. „Ulaganjem u dionice koje se plasiraju na domaćem tržištu smanjuju se troškovi kapitala i/ili povećava se dostupnost kapitala poduzećima, smanjuje se nezaposlenost, uvode se nove tehnologije ili proizvodi i, općenito, povećava se efikasnost postojećih kapaciteta.“¹⁵ Ulaganjem u stanove, investira se u dugoročne plasmane privatnog sektora. U slučaju Hrvatske, kako bi se potaknuo rast BDP-a i smanjenje stope nezaposlenosti, trebao bi poticati ulaganje u dionice.

Problem kod nezaposlenosti predstavlja i činjenica da su vlasnici stanova više fiksirani za lokaciju. Vlasnici stanova su manje mobilni od najmoprimaca stanova i osjetljiviji su na gospodarske potrebe u regiji u kojoj se nalaze. Prodaja nekretnine i preseljenje zbog posla, za pojedince može biti skupo i predstavlja duži proces. Iz tog, ali i mnogih drugih objektivnih i subjektivnih razloga, vlasnici stanova ne žele promijeniti svoj vlasnički položaj, čak i ako im nezaposlenost ugrožava standard. „Visoki postotak vlasnika stanova posredno i neposredno proizvodi negativne gospodarske i socijalne učinke koji svoj izraz nalaze u višoj nezaposlenosti od one koja bi u aktualnom makroekonomskom okružju (razina dohotka, stopa rasta, proizvodnost rada, cijene, itd.) morala biti.“¹⁶

¹⁵ P. Filipić, op. cit., str. 404

¹⁶ Ibidem, str. 406

5. Prokletstvo resursa

Prokletstvo resursa je paradoksalna situacija u kojoj zemlje koje su bogate s neobnovljivim prirodnim resursima, imaju nizak gospodarski rast ili čak pad gospodarstva. Prirodna bogatstva ili resursi odnose se na sve što ima primjenjivu korist ali i određenu vrijednost, a nalazi se u prirodi. Vrijednost resursa, s ekonomskog gledišta, određuje se na temelju kvalitete i dostupnosti, a izražava se u novcu. To su na primjer nafta, zlato, ugljen, plin i sl. Zemlje koje su bogate prirodnim resursima, ponekad usmjere sva sredstva za proizvodnju na jednu industriju, pritom zanemaruju ulaganje u više sektora te tako nastaje prokletstvo resursa. Ova situacija rezultira ovisnošću nacije o cijeni robe, a kretanje stope BDP-a postaje nepredvidivo. U siromašnijim zemljama, vrlo često stanovništvo ne profitira od vlastitih prirodnih resursa. U takvim zemljama često je prisutna korupcija koja proizlazi kada nisu uspostavljena odgovarajuća prava na resurse i okvir za raspodjelu dohotka. Dolazi i do devastacije okoliša, a kao posljedica svega toga nastaje siromaštvo zemlje. Zemlje koje imaju karakteristike prihoda od prirodnih bogatstava imaju i dodatne izazove koji su navedeni u nastavku.

5.1. Izazovi zemalja bogatih prirodnim resursima

- 1) Vlade zemalja koje su bogate prirodnim resursima, a posebno naftom, postaju ili ostaju autoritativne u posljednjih tridesetak godina. Razlog tome je oporezivanje. Kada se vladina potrošnja oslanja na porez građana, veća je vjerojatnost da vlade prijeđu u demokraciju. S druge strane, zemlje koje su bogate prirodnim bogatstvom, manje su ovisne o porezima građana.
- 2) Prirodni resursi često izazivaju unutarnje sukobe. Različite skupine bore se za kontrolu resursa. Od 1990. godine, zemlje koje su proizvođači nafte, imaju veću vjerojatnost da će imati građanski rat u usporedbi sa zemljama koje nisu bogate naftom.
- 3) Često se pojavljuje neefikasna potrošnja i zaduživanje u zemljama bogatim prirodnim resursima. Prihodi od resursa drastično su promjenjivi zbog promjena cijena roba i proizvodnje.

- 4) U nekim zemljama, tek mali dio proizvodne vrijednosti se zadržava u zemlji. Razlog tome je da fiskalni režimi, koji nastaju zbog pravila podjele profita između vlade i kompanija, ne mogu nadoknaditi zajednice i državu zbog iscrpljivanja resursa i ekološke štete.
- 5) Pojavljuje se tzv. nizozemska bolest koja nastaje kada veliki porast prihoda od prirodnih resursa šteti drugim sektorima, a najviše proizvodnji koja se temelji na izvozu, a kao posljedica nastaje rast inflacije ili tečaja. Najveći utjecaj ove pojave zabilježen je u Iranu, Rusiji, Trinidadu i Tobagu te Venezueli. Utjecaji inflacije i aprecijacije tečaja mogli bi se svesti na minimum kada bi zemlja imala sposobnost za prelijevanje prihoda u ulaganja poput električne energije, cesta i sl. Vlada ulaže dio prihoda od inozemnih resursa u inozemnu imovinu ili u gospodarstvo koje potiče rast ne – resursnog sektora. Države Norveška, Indonezija i Čile primjer su zemalja koje su uspjele prevladati nizozemsku bolest u posljednjih 25 godina.

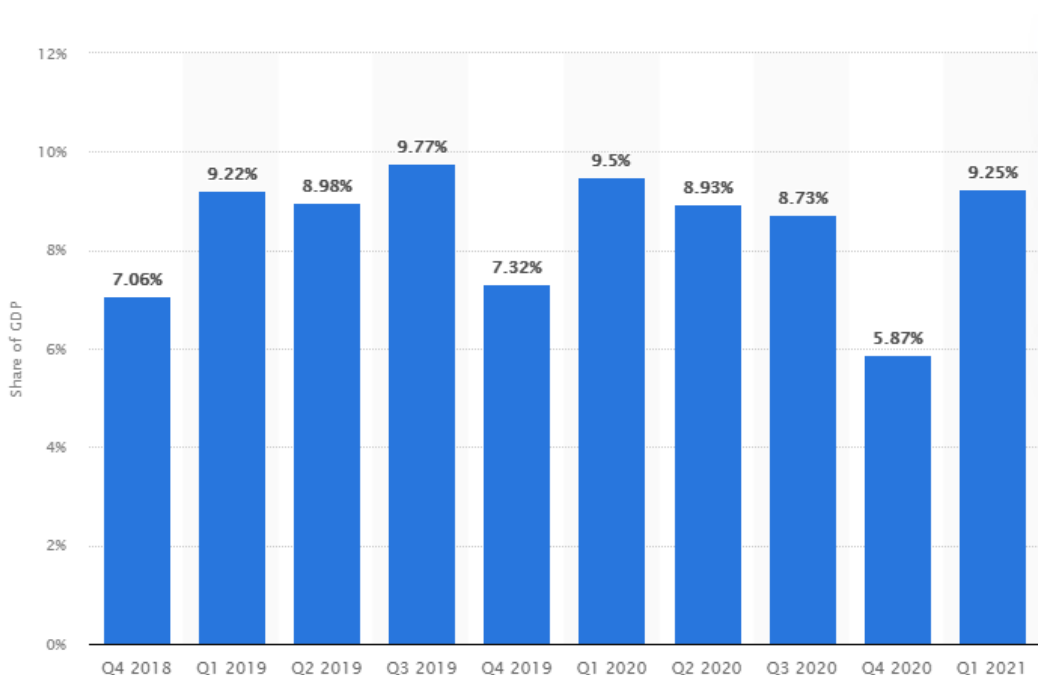
5.2. Sprječavanje prokletstva resursa

Kako bi se postigao održivi rast i razvoj zemalja bogatim prirodnim resursima, potrebno je usvojiti politike koje su osmišljene za suzbijanje ekonomske neodrživosti u gospodarstvima koja su ovisna o prirodnim resursima. Primjer država koje uspješno upravljaju resursima su Norveška i Čile koje su bogate naftom i plinom. Neke od politika koje su koristile ove države uključuju stvaranje specijaliziranih upravnih jedinica, koje su posebno osmišljene za upravljanje prihodima od prirodnih resursa. Zemlje osiguravaju fond od primitaka neobnovljivih prirodnih resursa kojeg vlade ulažu u ljudski kapital, stvaraju politiku za diverzifikaciju gospodarstva, ulažu u razvoj velikih i malih poduzeća u nerazvijenijim industrijama koje se ne odnose na prirodne resurse. Također je bitno da države održavaju zdravlje institucija, odnosno nisku razinu korupcije, sigurna imovinska prava i transparentne provjere u donošenju odluka.

5.3. Prokletstvo resursa na primjeru Nigerije

Nigerija je zemlja bogata prirodnim resursima, a najviše prirodnim plinom i naftom. Nigerijska nafta vrlo je cijenjena zbog niske količine sumpora koja se u njoj nalazi. „Smatra se da je Nigerija ekstremno korumpirana. Prema indeksu korupcije Transparency Internationala Nigerija je na 136 mjestu od 168 zemalja.“¹⁷

Grafikon 5. Doprinos naftnog sektora BDP-u Nigerije u razdoblju od 2018. – 2021. (Prvo tromjesečje)

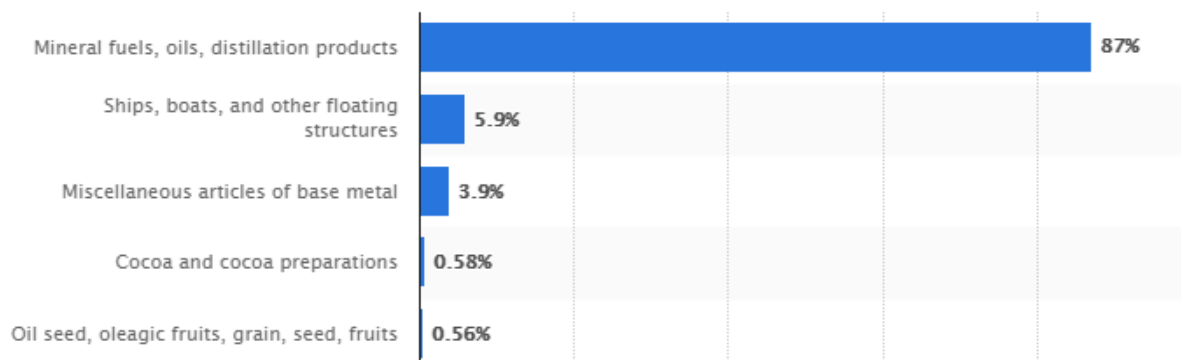
Izvor: <https://www.statista.com/statistics/1165865/contribution-of-oil-sector-to-gdp-in-nigeria/> (25.08.2021)

Nigerijski naftni sektor u prvom tromjesečju 2021. godine doprinosi oko 9% BDP -a zemlje. „Međutim, zbog manje potražnje povezane s pandemijom COVID-19, proizvodnja nafte u Nigeriji je opala. U razdoblju od listopada do prosinca 2020. naftna industrija doprinijela je s 5,9 posto ukupnog realnog BDP -a, što je smanjenje za otprilike tri postotna boda u odnosu na prethodno tromjesečje. Na kraju je u prvim mjesecima 2021. godine doprinos naftnog sektora BDP -u zemlje porastao i dosegao 9,25 posto. Preko 80 posto izvozne vrijednosti Nigerije ostvareno je u sektoru

¹⁷ <https://www.dw.com/hr/otpu%C5%A1teno-50000-zaposlenika-duhova/a-37022865> (Pristupljeno 25.08.2021)

mineralnih goriva, ulja i proizvoda za destilaciju u 2019. godini, što čini otprilike 47 milijuna dolara.“¹⁸

Grafikon 6. Izvoz Nigerije prema najvažnijim kategorijama u 2019. godini

Izvor: <https://www.statista.com/statistics/1119187/distribution-of-export-value-from-nigeria-by-category/> (Pristupljeno 25.08.2021)

Oko 87% ukupne vrijednosti izvoza ostvarene u Nigeriji, potječe od mineralnih goriva, ulja i proizvoda za destilaciju. U 2019. godini izvoz tih resursa iznosio je oko 46,7 milijardi dolara.

¹⁸ Preuzeto s: <https://www.statista.com/statistics/1165865/contribution-of-oil-sector-to-gdp-in-nigeria/> (Pristupljeno 25.08.2021)

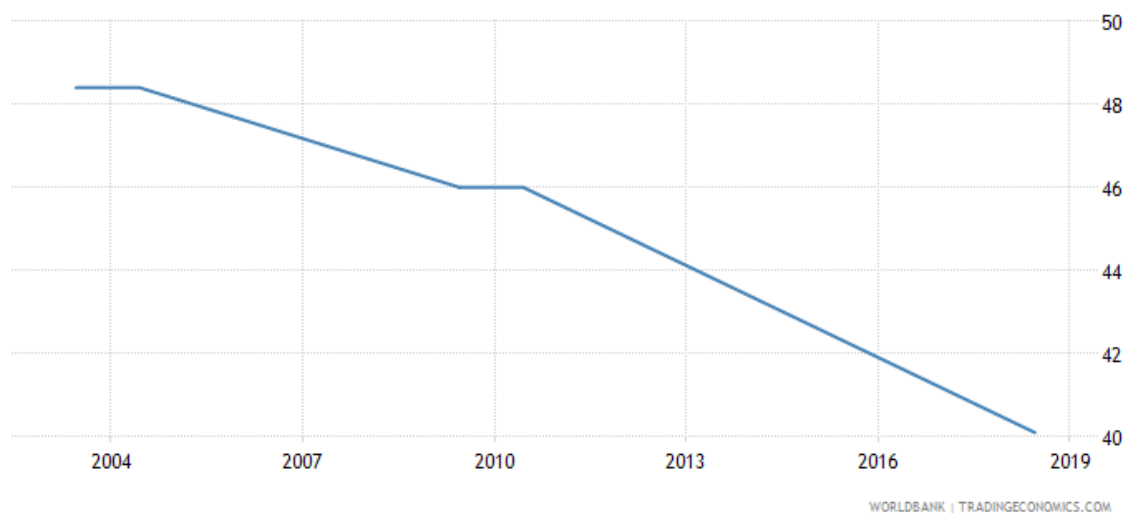
Slika 3. BDP i izvoz nafte iz Nigerije u 2019. godini

Population (million inhabitants)	208.28
Land area (1,000 sq km)	924
GDP per capita (\$)	2,284
GDP at market prices (million \$)	475,820
Value of exports (million \$)	64,787
Value of petroleum exports (million \$)	45,106
Current account balance (million \$)	-17,016
Proven crude oil reserves (million barrels)	36,890
Proven natural gas reserves (billion cu. m.)	5,761
Crude oil production (1,000 b/d)	1,737.4
Marketed production of natural gas (million cu. m.)	47,827.9
Refinery capacity (1,000 b/cd)	446.0
Output of petroleum products (1,000 b/d)	8.2
Oil demand (1,000 b/d)	469.8
Crude oil exports (1,000 b/d)	2,008.2
Exports of petroleum products (1,000 b/d)	20.1
Natural gas exports (million cu. m.)	35,953.1

- b/d (barrels per day)
- cu. m. (cubic metres)
- b/cd (barrels per calendar day)

Izvor: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/167.htm (Pristupljeno 25.08.'21)

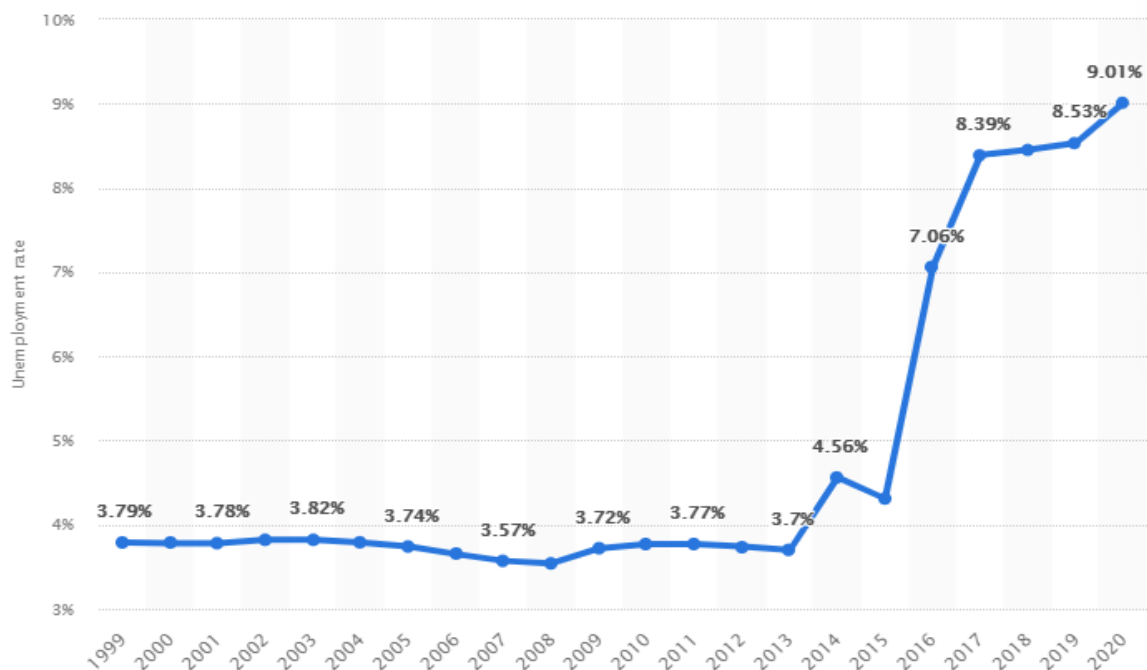
Grafikon 7. Stopa siromaštva u Nigeriji za razdoblje 2004. – 2019. godine

Izvor: <https://tradingeconomics.com/nigeria/poverty-headcount-ratio-at-national-poverty-line-percent-of-population-wb-data.html> (pristupljeno 25.08.2021)

Na grafikonu 7. vidljivo je kako 2011. godine započinje trend smanjenja stope siromaštva. U 2019. godini, pojedinac koji živi u Nigeriji s manje od 137,4 tisuće nigerijskih Naira (otprilike 361 američkih dolara) godišnje, smatra se siromašnim. Prema dostupnim podacima Nacionalnog zavoda za statistiku, u 2019./2020. godini bilo je 82,9 mil. Siromašnih, odnosno nacionalna stopa siromaštva iznosila je 40,1%.

Grafikon 8. Stopa nezaposlenosti u Nigeriji za razdoblje 1999. – 2020.

Izvor: <https://www.statista.com/statistics/382366/unemployment-rate-in-nigeria/>
(Pristupljeno 25.08.2021)

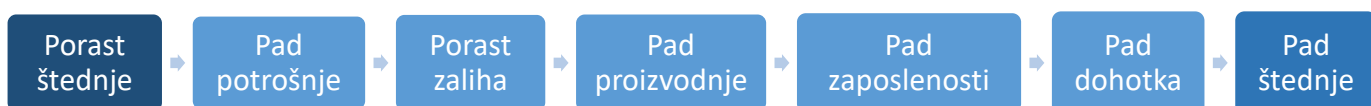
Politička stabilnost ove zemlje je veoma ugrožena, a jedan od glavnih razloga su unutarnji sukobi. Korupcija, nestabilnost i nasilje u zemlji ukazuju na obilježja prokletstva resursa. Iako spada u prvih deset zemalja izvoznica nafte, i u 2019. godini izvoz nafte je iznosio je 45.106 milijuna dolara, ima visoki udio siromaštva i nezaposlenosti. Iz grafikona 8. vidi se tendencija rasta nezaposlenosti koja je počela naglo rasti nakon 2015. godine. Od 2014. godine cijena nafte je počela naglo padati što je dovelo do recesije i više stope nezaposlenosti koja je nastavila rasti. Usporedbom grafikona 7. i 8. vidljivo je kako se stopa siromaštva znatno smanjuje iako je stopa nezaposlenosti od 2013. do 2020. godine značajno porasla.

6. Paradoks štednje

Paradoks štednje prvi je popularizirao M. Keynes u radu „Rasprava o novcu“. Rast štednje smanjuje investicije i potrošnju, a smanjenje potrošnje izaziva rast cijena. Dolazi do smanjenja nadnica i broja zaposlenosti te se smanjuju i davanja državi. Pojavljuje se paradoks – povećanje štednje zapravo dovodi do dugoročnog smanjenja štednje. „Nasuprot vjerovanju u njenu korist, štednje je dovela do gladi. Izlaz iz ove situacije je jasan: u recesiji, ekonomskom politikom štednju treba usmjeriti u investicije i potrošnju.“¹⁹

Iako je štednja poželjna za pojedinca, mogla bi imati štetne posljedice na gospodarstvo ako cijelo društvo počne intenzivnije štedjeti. Ukoliko se štedi iz dohotka, ostaje manja raspoloživost dohotka za potrošnju i investicije, a samim time i dohodak će biti niži. „Taj se zaključak izvodi iz keynezijanskog štedno – investicijskog pristupa određivanju nacionalnog dohotka u kojem se ravnoteža u nekom gospodarstvu postiže ako su investicije jednake štednji. Kada se štednja ne troši nego pohranjuje, manje je sredstava za dinamiziranje gospodarskog rasta.“²⁰ U nastavku je prikazan tijek događaja nakon povećanja štednje.

Slika 4. Slijed događaja nakon porasta štednje

Izvor: Izrada prema P. Filipić, *Ekonomski paradoksi*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2012., str. 151

¹⁹ P. Filipić, *Ekonomski paradoksi*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2012., str. 149

²⁰ Ibidem, str. 151

U kratkom roku štednja ovisi samo o dohotku, a ne o kamatnoj stopi, „jer se u kratkom roku pretpostavlja da su cijene nepromijenjene pa tako i kamatna stopa kao cijena novca.“²¹ Ukoliko je motiv štednje kamatna stopa, logika nalaže da što je viša kamatna stopa, štedi se više. U ovom slučaju može se reći da je kamata nagrada za odgođenu potrošnju.

Slika 5. Ostali faktori koji utječu na štednju

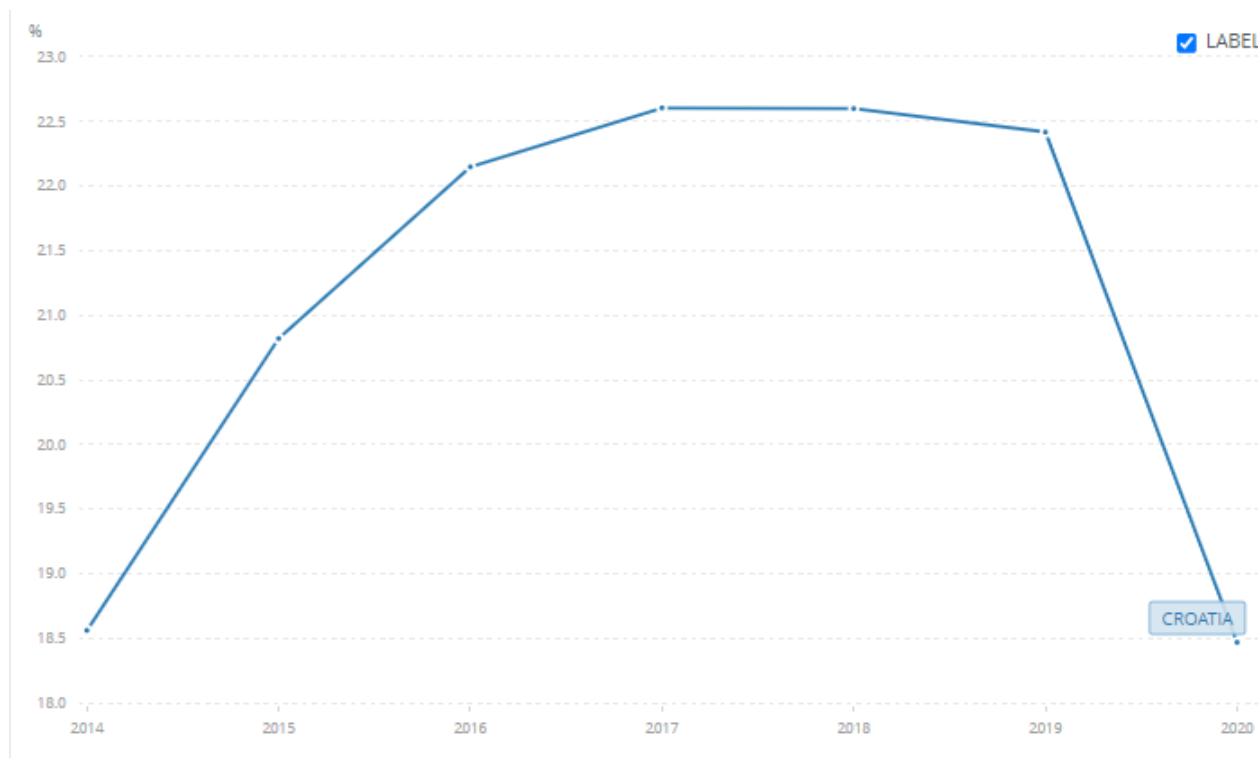
Povećanje	Utjecaj na štednju	Razlozi
Tekući dohodak	Rast	Dio povećanog dohotka se uštedi za buduću potrošnju
Očekivani budući dohodak	Pad	Očekivana povećanje budućeg dohotka povećava tekuću željenu potrošnju što smanjuje tekuću štednju
Bogatstvo	Pad	Dio povećanja bogatstva se potroši što smanjuje štednju za dati dohodak
Očekivani realna kamatna stopa	Vjerojatno povećanje	Rast kamatne stope povećava privlačnost štednje, ali je uz veću kamatnu stopu potrebno manje štedjeti da bi se postigla neka ciljana razina štednje
Državni izdaci	Pad	Povećanje državne potrošnje neposredno smanjuje štednju
Porezi	Nepromijenjena ili rast	Ovisi o Ricardijanskoj ekvivalenciji, štednja se ne mijenja ako potrošači očekuju buduće smanjenje poreza, raste ako zanemare buduće smanjenje preza i stoga smanje tekuću potrošnju

Izvor: <https://arhivanalitika.hr/blog/b2b-br-4-stednja-i-stednja-i-investicije/>
(Pristupljeno 26.08.2021)

²¹ I. Bičanić, op. cit., str; 53

6.1. Štednja, potrošnja i investicije u Hrvatskoj

Grafikon 9. Štednja u Hrvatskoj za razdoblje od 2014. – 2020. izraženo u % od BDP-a

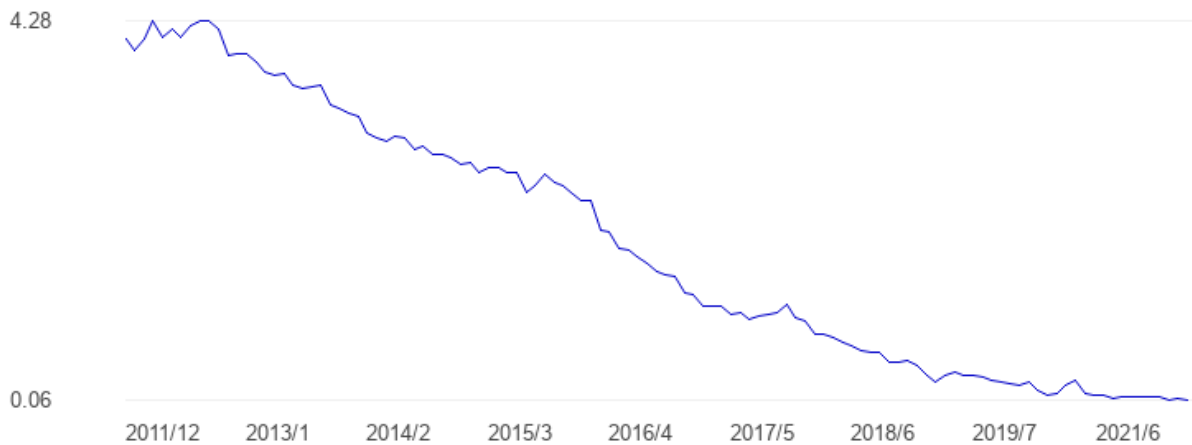

Izvor:

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDS.TOTL.ZS?end=2020&locations=HR&most_recent_year_desc=false&start=2014 (Pristupljeno: 31.08.2021.)

Štednja je u Hrvatskoj 2014. godine iznosila 18,56% BDP-a. godine 2015. porasla je za 2,26 postotna boda te u razdoblju od 2015. do 2019. godine varira između 20,82 i 22,15%. Godine 2020., štednja se smanjila za 3,95 postotna boda i te je godine postotak štednje iznosio 18,47 i tada je štednja bila najniža u promatranom razdoblju.

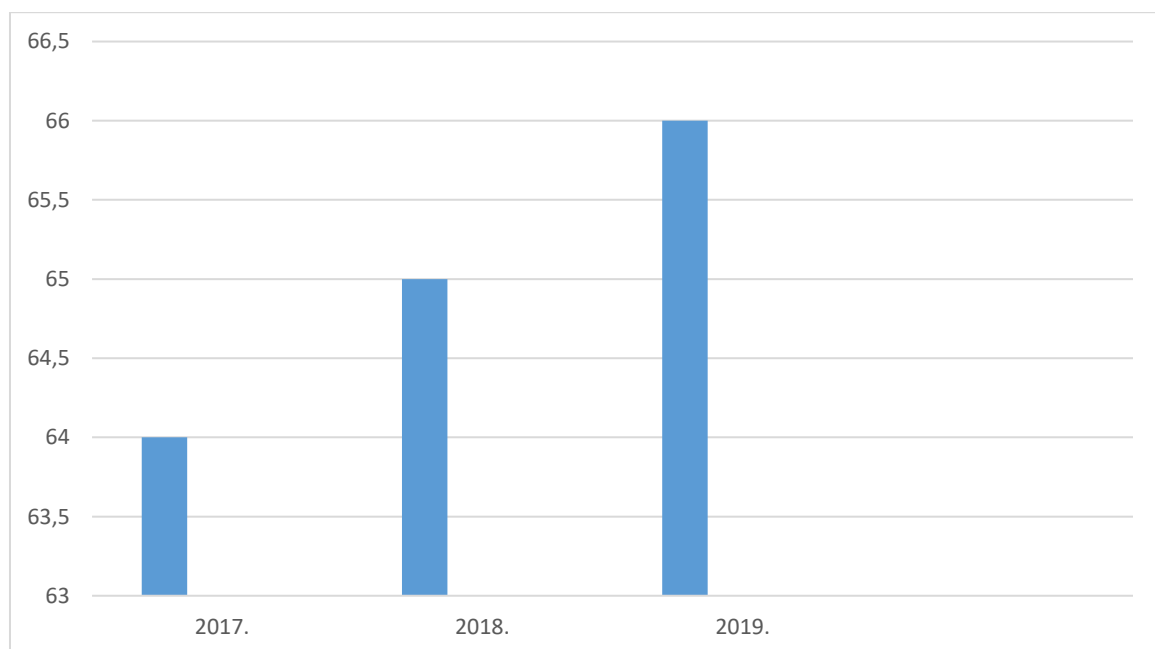
Grafikon 10. Kretanje kamatne stope na depozite u Hrvatskoj

Izvor: https://www.theglobaleconomy.com/Croatia/deposit_interest_rate/ (Pristupljeno 31.08.2021)

Usporedbom visine kamatne stope i štednje iz grafikona 9. i 10. može se primijetiti kako je kamatna stopa imala tendenciju pada u razdobljima od 2014. – 2018. godine, kada je štednja rasla.

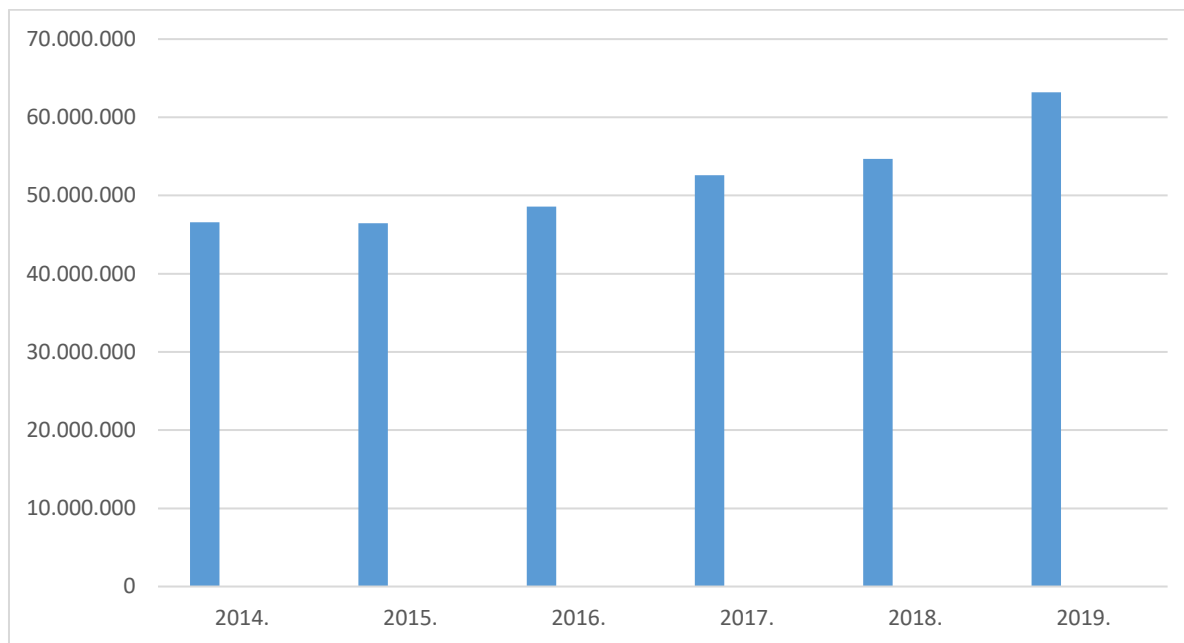
Grafikon 11. Stvarna individualna potrošnja po stanovniku u Hrvatskoj, izražena standardom kupovne moći za razdoblje 2017. – 2019. godine

Izvor: Izrada prema podacima DZS-a (Pristupljeno 31.08.2021)

Potrošnja ima tendenciju rasta u promatranom razdoblju. Od 2017. do 2019. potrošnja se povećala za 3,03%. Usporedbom potrošnje i štednje može se zaključiti kako se potrošnja povećavala dok je štednja imala blage negativne promjene za promatrano razdoblje.

Grafikon 12. Bruto investicije u Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2019.

Izvor: Izrada prema podacima DZS-a (Pristupljeno 31.08.2021)

Usporedbom podataka iz grafikona 11. i 12. vidljivo je kako bruto investicije bilježe pad od 2014. do 2015. godine dok je štednja za isto razdoblje bilježila rast. Od 2018. do 2019. godine vidljiv je blagi pad postotka štednje od ukupnog BDP-a, a investicije i potrošnja su porasle.

7. Zaključak

Nakon analize ekonomskih paradoksa koji se odnose na makroekonomsko područje može se zaključiti kako doista postoje određene pojave koje kontriraju uvriježenim mišljenjima javnosti. Izdvojila bih paradoks štednje te prokletstvo prirodnih bogatstva kao najčešće neshvaćene probleme u društvu. Većina pojedinaca nije svjesna kako povećanje štednje na kraju dovodi do smanjenja štednje ili kako države koje su iznimno bogate prirodnim resursima, te ubiru visoke prihode od izvoza istih, spadaju među najsiromašnije države u svijetu. U većini razloženih problema, razlog pojave paradoksa je nejednakost raspodjele prihoda ili dohotka. Kad pojave paradoksa siromaštva, potrebno je pratiti te pokušati smanjiti nejednakost raspodjele dohotka, kako razlika između bogatih i siromašnih pojedinaca ne bi bila kritično velika i stvarala dohodovne nejednakosti u društvu, a time i veliki broj siromašnih. Kako ne bi došlo do paradoksa novčane iluzije, radnici bi trebali biti racionalni, i prilagođavati se očekivanjima inflacije. Kod pojave paradoksa vlasništva može se zaključiti kako bi se smanjenjem investicija u nekretnine, kao prostora za život, i usmjeravanje u investicije koje će povećavati dobit, mogla smanjiti nezaposlenost i potaknuti gospodarski rast države. Države koje se susreću s prokletstvom resursa, trebale bi prisvojiti politike koje omogućavaju ulaganje prihoda od prirodnih bogatstva u ostale sektore gospodarstva, ljudski kapital, razvoj velikih i malih poduzeća u nerazvijenijim industrijama koje se ne odnose na prirodne resurse. Također je bitno da države imaju nisku razinu korupcije, sigurna imovinska prava i transparentne provjere u donošenju odluka.

8. Popis literature

Knjige:

1. P. Filipić, *Ekonomski paradoksi*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk, 2012
2. Ferenčak, I.: *Počela ekonomije, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2003.
3. I. Bičanić, M. Deskar – Škrbić, *Makroekonomika I za ekonomiste i neekonomiste*, Zagreb, Biblioteka Ekonomski lab, 2018.
4. D. Krueger, *Makroekonomika (Intermediate Macroeconomics)*, Pennsylvania, Katedra za ekonomiju, Sveučilište u Pennsylvaniji 2009.
5. O. Blanchard, *Makroekonomija*, Zagreb, hrvatsko izdanje, MATE d.o.o., 2011.
6. M. Babić, *Makroekonomija*, Zagreb, Biblioteka Gospodarska misao, 2004
7. Đ. Benić, *Makroekonomija*, Zagreb, Školska knjiga, 2016.
8. B. Milanović, *Dobitnici i gubitnici, kratka i osebujna povijest globalne nejednakosti*, Zagreb, za hrvatsko izdanje TIM press d.o.o., 2017.

Stručni članci i znanstveni radovi:

9. Đ. Benić, *Povijest razvoja teorije o odnosu između inflacije i nezaposlenosti*, Izvorni znanstveni rad, Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku, 2014
10. P. Filipić, *Uvod u makroekonomiju stanovanja*, Ekonomski pregled, Zagreb, 2007.
11. N. Kovač, *Oporezivanje nekretnina u Republici Hrvatskoj*, Paragraf, Vol. 2, No. 1, Osijek, 2018

Web literatura:

1. <https://www.dzs.hr/> (Pristupljeno 09.08.2021)
2. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-addressing-inequalities_hr.pdf (Pristupljeno 10.08.2021)

3. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?search=BDP+2018&title=Special%3ASearch>
(Pristupljeno 11.08.2021)
4. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm
(Pristupljeno 11.08.2021)
5. <https://arhivanalitika.hr/blog/u-hrvatskoj-se-dohodovne-nejednakosti-smanjuju/> (12.08.2021)
6. https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf (Pristupljeno 12.08.2021)
7. <https://hr.fatdaddysmarina.com/2047-money-illusions.html> (Pristupljeno 17.08.2021)
8. <https://arhivanalitika.hr/blog/b2b-br-11-kolika-je-stvarna-moc-monetarne-politike-i-endogena-teorija-novca/> (Pristupljeno 17.08.2021)
9. https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf (Pristupljeno 18.08.2021)
10. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho02/default/bar?lang=en (Pristupljeno 19.08.2021)
11. https://resourcegovernance.org/sites/default/files/documents/nrgi_primer_resource-curse.pdf (Pristupljeno 25.08.2021)
12. https://www.oecd.org/env/outreach/2011_AB_Economic%20significance%20of%20NR%20in%20EECCA_ENG.pdf (Pristupljeno 25.08.2021)
13. <https://www.statista.com/statistics/1165865/contribution-of-oil-sector-to-gdp-in-nigeria/> (Pristupljeno 25.08.2021)
14. https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/167.htm (Pristupljeno 25.08.2021)
15. <https://arhivanalitika.hr/blog/b2b-br-4-stednja-i-stednja-i-investicije/>
(Pristupljeno 26.08.2021)
16. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDS.TOTL.ZS?end=2020&locations=HR&most_recent_year_desc=false&start=2014 (31.08.2021)

17. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm
(Pristupljeno 1.09.2021)
18. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=HR&start=2010> (Pristupljeno 1.09.2021)
19. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=de
(Pristupljeno 1.09.2021)
20. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/14-01-01_01_2019.htm
(Pristupljeno 10.09.2021)
21. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/12-01-04_01_2020.htm
(Pristupljeno 13.09.2021)
22. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-05_01_2017.htm
(Pristupljeno 13.09.2021)
23. <https://statisticstimes.com/economy/european-countries-by-gdp-per-capita.php> (pristupljeno 12.09.2021)
24. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm
(Pristupljeno 12.09.2021)
25. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=de
(pristupljeno 12.09.2021)

9. Popis tablica, grafikona i slika

Popis tablica:

Tablica 1. Stopa rizika od siromaštva i realne stope rasta BDP-a u RH

Tablica 2. Usporedba BDP-a po stanovniku (u tis. \$) i stope rizika od siromaštva za 2019. godinu za odabrane zemlje Europske unije

Tablica 3. Odnos BDP-a i vlasništva stanova u 2019. godini za odabrane zemlje EU

Popis grafikona:

Grafikon 1. Ginijev koeficijent (%) u Hrvatskoj i EU za razdoblje od 2011. – 2019. godine

Grafikon 2. Usporedba stope rizika od siromaštva i realne stope BDP – a u RH 2010.

Grafikon 3. Phillipsova krivulja Hrvatske (1998. – 2008.)

Grafikon 4. Phillipsova krivulja prilagođena očekivanjima u Hrvatskoj za razdoblje od 1998. – 2008. godine

Grafikon 5. Doprinos naftnog sektora BDP-u Nigerije u razdoblju od 2018. – 2021. (Prvo tromjesečje)

Grafikon 6. Izvoz Nigerije prema najvažnijim kategorijama u 2019. godini

Grafikon 7. Stopa siromaštva u Nigeriji za razdoblje 2004. – 2019. godine

Grafikon 8. Stopa nezaposlenosti u Nigeriji za razdoblje 1999. – 2020.

Grafikon 9. Štednja u Hrvatskoj za razdoblje od 2014. – 2020. izraženo u % od BDP-a

Grafikon 10. Kretanje kamatne stope na depozite u Hrvatskoj

Grafikon 11. Stvarna individualna potrošnja po stanovniku u Hrvatskoj, izražena standardom kupovne moći za razdoblje 2017. – 2019. godine

Grafikon 12. Bruto investicije u Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2019.

Popis slika:

Slika 1. Lorenzova krivulja

Slika 2. Phillipsova krivulja u dugom i kratkom roku

Slika 3. BDP i izvoz nafte iz Nigerije u 2019. godini

Slika 4. Slijed događaja nakon porasta štednje

Slika 5. Ostali faktori koji utječu na štednju

10. Sažetak

Ekonomski paradoksi su nepotpuno objašnjeni fenomeni temeljeni na ekonomskim načelima. Kada činjenice i teorije odstupaju od podataka zadanog modela, ako podaci nisu mjerljivi ili ako model i teorija nisu suglasni s okolinom, nastaju ekonomski paradoksi. U radu su prikazani ekonomski paradoksi iz područja makroekonomije te je svaki paradoks analiziran na primjeru Hrvatske ili odabranih zemalja Europske unije i svijeta.

Svrha rada je dokazivanje paradoksa koji se navode u literaturi, a spadaju u područje makroekonomije, na konkretnim primjerima gospodarstva odabranih zemalja.

Analizom dostupnih podataka utvrđeni su ekonomski paradoksi: paradoks siromaštva, novčana iluzija, paradoks vlasništva, prokletstvo resursa i paradoks štednje koji utječu na gospodarstvo Hrvatske i ostalih zemalja Europske unije i svijeta.

Ključne riječi: Ekonomski paradoksi, Paradoks siromaštva, Novčana iluzija, Paradoks vlasništva, Prokletstvo resursa, Paradoks štednje.

11. Summary

An economic paradox is a situation in which real-world events do not fully align with the economic principles and their assumptions. In other words, economic models and theories are developed by observing specific economic environments and collecting data with the purpose of predicting how the variables will behave and when those variables start behaving in an opposite direction we are faced with an economic paradox.

In this thesis, the research is focused on establishing and proving the existence of economic paradoxes from macroeconomics, where each paradox is analysed on a real-life example from either the Croatian economy or chosen countries from the European Union (EU) or the rest of the world.

By analysing the available data, the following economic paradoxes were established: poverty paradox, monetary illusion, property paradox, resource curse and paradox of thrift which affect Croatia and other countries from the EU and the world.

Keywords: Economic paradoxes, Poverty paradox, Monetary illusion, Property paradox, Resource curse, Paradox of thrift.